

Örebro 2021-05-10

YTTRANDE

Dnr 2021-05/AG/JH

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Handläggare: Anna Gabrielsson

Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3)

Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning, DHB, är en föräldraorganisation som startade 1949 och aktivt arbetar för att våra målgrupper ska vara delaktiga, jämlika samt ha inflytande i ett tillgängligt samhälle. Även barn med ytterligare funktionsnedsättningar är en viktig grupp inom vår organisation. Grunden för våra ställningstaganden är våra samlade erfarenheter i förbundet. Viktiga dokument för vårt arbete är *Barnkonventionen* och *FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Vårt arbete utgår även från Sveriges språklag, som ger svenskt teckenspråk ställning motsvarande de nationella minoritetsspråken.

Sammanfattning

Riksförbundet DHB välkomnar en översyn och modernisering av landets skolbibliotek. Det finns ett stort behov av att kvalitativa bestånd i skolbiblioteken om de ska kunna fungera som ett pedagogiskt och läsfrämjande stöd.

Riksförbundet DHB ställer sig positivt till utredningens förslag. Vi väljer att komma med kompletterande synpunkter på avsnitt 4 och beklagar att folkhögskolornas bibliotek inte finns med i utredningen.

Riksförbundet DHB ställer sig positivt till att även förskolor och vuxenutbildning skulle kunna komma att omfattas av utredningens förslag.

4 Att erbjuda alla elever ändamålsenliga skolbibliotek

4.4 Kännetecken på ändamålsenliga skolbibliotek

Riksförbundet DHB instämmer i att skolbiblioteken spelar en mycket viktig läsfrämjande roll för alla elever i skolan. Att kunna läsa och finna läsglädje är viktigt för alla barn, och kanske i synnerhet för barn där läsningen kan försvåras av ett funktionshinder. Det finns idag ingen reglering om att skolbibliotek ska vara bemannade, inte heller vilken kompetens som personalen i skolbiblioteken ska ha. Det får betydelse när det gäller arbetet med att påverka läsmotivation. Här hade det behövt skarpare förslag. När det gäller attityder till läsning har ofta skolbibliotekarier dessutom tagit ett särskilt ansvar. Läsförståelse är absolut nödvändigt för att elever ska lyckas med studierna i skolan och det är bra att utredningen tar upp att det är en viktig faktor även för elever i grundsär- och gymnasiesärskolan. Att biblioteken är bemannade är av särskild vikt för elever som kan behöva stöd i att använda sig av bibliotekets resurser.

Riksförbundet DHB är positivt till förslaget att skolbiblioteken ska vara bemannade och då helst med utbildad personal, d v s skolbibliotekarier.

4.4.5 Eleverna har tillgång till ett utbud som präglas av allsidighet och kvalitet

Liksom Skolinspektionen konstaterar¹ anser Riksförbundet DHB att ett kvalitativt bok- och mediebestånd är ett fundament för att skolbiblioteket ska kunna fungera som pedagogisk resurs på skolan. Det gäller även huruvida det läsfrämjande uppdraget ska lyckas på ett tillfredställande sätt. Slitna och trasiga böcker i ett bibliotek där det sällan kommer in någon ny titel, torde locka tämligen få elever att läsa. Dessvärre överensstämmer vår erfarenhet med utredningens i att bestånden hos de flesta skolbibliotek är begränsade, föråldrade och har byggts på någon form av självförsörjning.

Utredningen tar upp att biblioteken ska erbjuda litteratur till personer som har annat modersmål än svenska. Det ska bland annat ske genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken, andra språk än de nationella minoritetsspråken och lättläst svenska.

Riksförbundet DHB skulle i detta sammanhang vilja betona vikten av litteratur för alla. Även barn som har teckenspråk som modersmål. Tillgång till barnböcker på modersmålet är viktigt för att barn ska kunna befästa kunskaper i det egna språket, som en väg att lära sig det svenska tal- och skriftspråket. Detta gäller även barn med teckenspråk som första språk. Det betyder att även ett utbud på teckenspråk bör finnas i skolbibliotek. Vi är medvetna och har förståelse för att produktionen av teckenspråkig litteratur inte är så lönsam för förlagen, men här bör skolbiblioteken ha ett samarbete med relevanta myndigheter.

Myndigheten för tillgängliga medier har sedan 2011 i sitt uppdrag att främja teckenspråkig litteratur, och Specialpedagogiska skolmyndigheten har i uppdrag att bistå vid produktion av

¹ Skolinspektionens årsrapport 2018

teckenspråkig litteratur i form av direktproduktion eller produktionsstöd. Det begränsade utbudet innebär en svårighet i att ständigt ha ett brett och aktuellt utbud, men här bör de finnas ett enkelt system för att kunna beställa böcker från andra biblioteksenheter och myndigheter, så att när det finns elever som efterfrågar teckenspråkig litteratur så kan det snabbt beställas.

Elever med språkstörning kan vilja ha litteratur på lättläst. Idag finns en relativt bred produktion av titlar på lättläst, så detta bör inte orsaka något problem för skolbibliotek. Det är dock viktigt att inköp av böcker på lättläst finns med i budgeten och planeras.

Riksförbundet DHB tycker det är mycket bra att utredningen tar upp att skolbibliotekets bestånd behöver möta alla olika elevers behov och vi välkomnar att beståndet ska kunna anpassas även till elever i behov av blindskrift eller med läs- och skrivsvårigheter.

Utredningen omnämner det europeiska forskningsprojektet E-READ115 där digitala och analoga läsprocesser har studerats. Forskarna har särskilt intresserat sig för hur barn och unga vuxna förstår skriven text i digital respektive analog form. Bland annat noteras att läsprocesserna ser olika ut på skärm och på papper. Barn och unga behöver också få möjlighet att utveckla sitt läsande. Eftersom forskarna konstaterar att läsförståelsen av längre sakprosatexter är bättre när texten läses på papper, jämfört med skärm, är det mycket viktigt att skolbibliotek fortsätter att verka för läsglädje av tryckta böcker. Det är angeläget för alla elever, men i synnerhet för elever som har stora hinder att kunna ta till sig text. Skolbiblioteken bör öka sin kunskap om funktionsnedsättning för att därigenom fungera som en brygga in i läsandet för elever med olika funktionsnedsättningar. För att skolbiblioteken ska kunna fungera i sin roll så behöver perspektivet med funktionshinder finnas med, både vad gäller bemötande som praktiska faktorer som kan påverka läsande.

6.6 Utredningens förslag och bedömningar

Riksförbundet DHB ställer sig positivt till utredningens förslag om ökade utbildningsplatser inom biblioteks- och informationskunskap, att Skolverket får i uppdrag att ansvara för uppdragsutbildning för lärare i skolbiblioteksverksamhet och att Nationellt centrum för språk, läs- och skrivutveckling (NCS) ska få utvidgat uppdrag när det gäller skolbiblioteken.

Det vårt förbund saknar i utredningen är folkhögskolornas skolbibliotek. Det framgår inte av utredningen varför folkhögskolornas verksamhet undantas. Vi menar att även folkhögskolorna bör omfattas av förslaget.

Liksom utredningen ställer sig Riksförbundet DHB sig också positivt till att förskolor och vuxenutbildning skulle kunna komma att omfattas av utredningens förslag.

Riksförbundet DHB

Dag som ovan

Jan Höglund

Ordförande Riksförbundet DHB

